

*Brat nášho Boha**Karol Wojtyła*
*Brat nášho Boha**Úvod*

Pravdepodobnosť je vždy výrazom hľadanej pravdy; ide len o to, koľko v sebe obsahuje pravdy skutočnej. To zase závisí od intenzity a svedomitosti hľadania.

I. Ateliér Osudov

O polohe a veľkosti tohto miesta sa dozvieme neskôr. Ľudia, ktorí cezeň prejdú, tvoria napriek všetkému kolektív známy z dejín. Najdôležitejšie sú však ich osudy.

- ...¹prečo vôbec tvorím. Určite nie pre divákov.

- Je tu istý vzťah, istý pomer, isté spoločenské poslanie.

- Áno. Som presvedčený o poslaní umenia.

- Aké je to poslanie? Od očí po štetec. Napriek tomu ho nechcem porovnávať s nejakým remeslom. To nie. Vôbec nie. Ale netreba zveličovať. Hlavne, že ma podnecuje, dáva mi ten rozmach, ktorý je v súlade s mojím vlastným „ja“.

- Zľavuješ, zľavuješ Max. pretože v skutočnosti okolo teba čosi pomaly rastie, narastá, rozširuje sa. A zrejme, i keď máš na tom podiel, nie si jediným tvorcom tohto tajomstva. To je jasné.

- Čo – nezávisle od toho? Ak už závisle, tak mi netáraj o vplyve pôsobení, poslaní a hádam ešte aj o zodpovednosti. Ak už nezávisle, tak všetko je mimo hry.²

- ... neprekvapí ťa, Max, ak poviem, že po tomto rozhovore si pre mňa stratil veľa zo svojho tajomstva?³

Lucián

Povedal by som to takto: Adam veľa vecí pretvára vo svojom vnútri a výsledok potom prenáša na plátno. Pozorujete to, páni? Podľa mňa to nie je typický maliar. Pochopte ten rozdiel. Každý z vás hľadá vlastne na plátne rozličné možné a postupné riešenia svojho života; váš život sa rozohráva a krúti na plátne. A preto nemôžete chápať život inakšie; ste spojení s plátnom, závislí od palety. Adam nie. ... Zásadne žije vo svojom vnútri, vyvíja sa a trápi sa vo svojom vnútri, nie na plátne.⁴

¹ rozhovor Maxa a Stanislava v ateliéri

² str. 63-64

³ str. 65

⁴ str. 68

Brat nášho Boha

...

Skôr typický hľadač. Ale nie úzkoprý sľedič.

Max

Poviem vám jeden príbeh. Stalo sa to vari pred týždňom. Prišiel sem Lubacki, veď viete, ten tučný obchodník, boháč v tunajšom štýle. Išlo o portrét. Adam mu začal vykladať svoje nové teórie o vzájomnej zodpovednosti. Slovom, otvoril všetky tučné mešce nášho boháča a usiloval sa ho presvedčiť, že všetci bedári zo Zwierzynca a Krakovskej majú právo na jeho bohatstvo. Ten chcel celú záležitosť odbaviť žartom, potom zdvorilým nesúhlasom a napokon všelijakými výhovorkami. Ale Adam bol neoblomný. ...⁵

Adam

Spoločnosť nevie, čo v sebe má. Spoločnosť je chorý organizmus. Je tu ten veľký rozdiel, že chorý organizmus sa musí rýchlo prezradiť a zoslabnúť. Zatiaľ čo spoločnosť môže chorobu dlho tajiť. Alebo inak, môže sa pred chorobou skrývať. Skrývame sa, utekáme na malé ostrovčeky hojnosti, tzv. priateľských vzťahov, tzv. spoločenského systému a cítime sa v tom všetkom bezpečne. A zatiaľ to tak nie je. Zatiaľ to bezpečie je veľký podvod, ilúzia. To bezpečie nám zakrýva oči a zapcháva uši. Ale to všetko musí konečne zmiznúť.

...

...pôjdeš svojou cestou, uviješ si svoje hniezdočko, ťažiac s naoko bezpečného systému. A keď sa ten systém zrúti a ja sa náhodou ocitnem dolu – čo potom?⁶

Max

... Má splniť svoju úlohu, má vytvoriť hodnotu. Vytvoriť hodnotu z tých prostriedkov, ktoré v živote nachádza. A preto, že ich nachádza predovšetkým v sebe, musí sa do seba tesne uzavrieť. V opačnom prípade premrhá všetko, čo má.⁷

Adam

Max, ešte vždy si myslíš, že rozsah ľudskej biedy zodpovedá rozsahu trestu...⁸

Pani Helena

Zakaždým platím plnú cenu a zakaždým platím znova.⁹

Max

Odkedy sa Adam venuje najchudobnejším, čo si inak zaslúži obdiv, odvtedy plátna stoja. Ozaj prestali byť výrazom jeho videnia?¹⁰

Neznámy¹¹

To znamená, že nenačúvate cudzím rozhovorom ako ja. Nehľadiac na to, že žijete z akéhosi načúvania. Neraz som sa s počudovaním zamýšľal, akým spôsobom ste mohli odpočuť toľko právd a zároveň viesť taký roztržitý život. Ste pre mňa veľkou záhadou...

⁵ str. 69

⁶ str. 77-78

⁷ str. 79

⁸ str. 81

⁹ str. 84

¹⁰ str. 85

¹¹ hovorí Adamovi

Brat nášho Boha

...

A tá sila narastá. Čo je jej úlohou? A čo bezprostrednou? Pane, nesmierne si cením ten obrovský akt kolektívneho vedomia, ktorý dozrieva. Ten akt treba dokončiť. Ten akt treba urýchliť. Ten akt je oveľa krajšia vízia ako – prepáčte mi to – akákoľvek vízia maliara.

....

Pane, ten hnev je objektívna hodnota. Neslobodno ho rozptyľovať. Ste zodpovedný za každú čiastočku kolektívneho vedomia, za to, či dozrie skôr alebo neskôr...¹²

II. V podzemí hnevu¹³

Nový Adam sa rodí postupne, zjavuje sa uprostred obáv a strachu starého Adama. Sama potreba tejto zmeny, ba čo viac, jej priebeh, je hlavným oblúkom dramatického napätia. Nie je to napätie dvoch protihľých predmetov, ale celkové napätie v rámci jedného jediného. Totiž v každom momente starý Adam vymieňa akúsi svoju časť za nového. V tej zmene tkvie zisk, pokrok a bolesť zároveň. To je živé tkanivo Adamovej drámy.¹⁴

... zrelosť človeka –čo to znamená?

- Je to taká zrelosť, ktorá je nadiktovaná podmienkami ľudského bytia.

...

... obraz mimomaliarsky. Obraz, ktorý moje oko nezachytí, ale ktorý mi už dávno sužuje dušu.¹⁵

A ja, a ja stále hľadám línie toho, čo nemá nijaké obrysy, a hľadám pečať toho, čo v sebe nosím...¹⁶

Očisty súvisia s poslaním.¹⁷

... *zrazu vyrástli živí za múrom dlhotrvajúceho odporu srdca a zatvrdilosti vôle.*¹⁸

Rozumieš. Vy to nazývate láskou. A pre mňa je to len neznesiteľné bremeno, neznesiteľné zaťaženie poznania, zbúranie poznania, rozriedenie poznania, skreslenie poznania, vyšinitie poznania.

Rozumieš, je to anulovanie poznania.¹⁹

Pokúšaš už dávno seba samého i celý komplex síl, ktoré ťa prevyšujú.

Poznám najmä jednu takú Silu, ktorá ma prevyšuje. Prekonáva ma nekonečnou láskou. Nemôžem vydržať toto napätie. To ma zahanbuje, ponizuje ma to, ale zároveň ma vedie, umožňuje môj rast...²⁰

¹² str. 87-89

¹³ táto časť - to čo sa deje v Adamovi.. lámu sa v ňom protirečivé myšlienky...

¹⁴ str. 95

¹⁵ str. 102-103

¹⁶ str. 104

¹⁷ str. 108

¹⁸ str. 110

¹⁹ (inteligencia – jej obraz)

²⁰ str. 116-117

Brat nášho Boha

Zaiste, nepozdvihnú ťa, pretože potom by pukol ten čarodejný prsteň, ktorým zovreli každého a všetkých okrem seba.

Prišiel som sem, aby som zobudil, čo vo vás drieme.²¹

Bieda človeka je väčšia ako súhrn všetkých materiálnych hodnôt.

Vedome sa chceme jedine naučiť tomu hnevu. Niečo iné predsa znamená naučiť sa spravodlivému hnevu, spôsobiť, aby dozrel a prejavil sa ako tvorivá sila – a niečo iné je využiť tento hnev, využiť ho ako surovinu, zneužiť ho.

Neslobodno myslieť len zlomkom pravdy, treba myslieť celou pravdou.²²

III. Bratov deň

*...lásky a myslenie už dávno boli zabezpečené pred zničením, taká je totiž sama ich povaha, že sa vyhýbajú absolútnej katastrofe, hoci v sebe nesú bremená mnohých katastrof, zahladzujúc vo svojom vnútri ich stopy.*²³

Anton

Mohli by sme mu naznačiť to i ono. Keby tak skončil so všetkými tými žobrákmi, našli by sa prostriedky pre väčší počet. Tým by sa len získalo.²⁴

Mladý človek

Vidíte – to je viac – menej takto – hudbu potvrdzuje hlboké vnútorné mlčanie všetkých nehudobných receptorov nášho vedomia pri súčasnom napätí citlivých centier. Vieru, ktorá sa otriasa, treba zachraňovať podobne. Treba hľadať príslušné centrá. Citlivé, umocňujúce jej silu.²⁵

Starší brat

... aspoň viete, aká je skutočná bieda človeka pred Bohom?

Tú biedu neslobodno hľadať na hranici človeka, na jeho perifériách. Nachádza sa v ňom presne na tom mieste, kde sa má začať jeho najvyššie pozdvihnutie.

...

...zvyčajne zle hodnotíme. Milosrdenstvo a krivda majú v skutočnosti iný význam a začínajú sa niekde inde, ako sa všeobecne pripúšťá...

Ale na to človek musí mať práve ten pohľad. Ak ho nemá, bude sa stále dopúšťať hlúpostí.

Hubert

... rozbíja to môj život a zároveň ho sceluje.

²¹ str. 128

²² str. 133

²³ str. 137

²⁴ str. 138

²⁵ str. 143

*Brat nášho Boha**Starší brat*

Len čo tamtú tvorbu necháte a táto ešte nedozrie – bude veľká tma. Nevieť, ako dlho to môže trvať.²⁶

Hubert

Pravda je to, čo nakoniec vypláva na povrch ako olej na vodu. Takto ju nám odhaľuje život – pomaly, čiastočne, ale ustavične. Napriek tomu je v nás, v každom človeku. Tam sa teda začína primkýnať k životu. Nosíme ju v sebe, je silnejšia ako naša slabosť...²⁷

Anton

Ani oni vás nechápu, hoci s vami súhlasia. To je to najľahšie. Žijú na váš účet. Spoločili sa na vaše myslenie. Sami nerozmýšľajú. Preto sa vás starší brat pýtam: čo je to, čo nám dávate? Prečo nám prikazujete, aby sme treli biedu a žobrali?

Starší brat

Bratia moji, odobral som vám všetko, požiadal som vás o všetko. Nelákal som vás nijakým sľubom. Mal som na to právo?

Okrem toho som vám založil na šiju jarmo. Ale hľadal som preň oporu hlboko v každom z vás. Tam, kde nenávisť k prekliatemu bremenu sa mala premeniť na lásku k nemu.

Určite ste si všimli, že hovorím o kríži. O našom spoločnom kríži, ktorý je premenou ľudského pádu na dobro a neslobody človeka na slobodu.

Albert

Bola to hra. Vedel som predsa, že nie som sám. V každom z vás som vedel o biede i – o Ňom. Dlhú dobu zotrvali ďaleko od seba. Zo všetkých síl som sa pokúšal ich priblížiť. Lebo predtým si bol ty – bedár – a nad tvojou biedou zívala prázdnota. Odkedy si sa priblížil k Nemu, tvoj pád sa zmenil na kríž a tvoja nesloboda na slobodu.

Syn Boží je absolútna sloboda.²⁸

²⁶ str. 146-147

²⁷ str. 148

²⁸ str. 152-153